

להפצת תורתו של הגה"ק
רבי הלל פאללאק זצלה"ה
אבדק"ק סאטמרגען
בט"ו הקודש הילולים

פרי קודש הילולים

בס"ד | פרשת תשא-פורים תשפ"ה | גליון מס' 154 | שנה ד'

דברי תורה על פי הספה"ק "קודש הילולים"

על ידי שמקדשים את העניינים הגשמיים הם נעשים חביבים על הקב"ה

וַיֹּדְבֶר ד' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. וְעֲשִׂיתָ כִּיֹּר נַחֲשֶׁת וְכִנּוֹ נַחֲשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְגו' (שמות ל, יז-יח).

יש לדקדק, אם עשיית הכיור היתה חובתו של משה, כמו שנאמר "ועשית", למה אמר הכתוב "לאמר", למי עליו לומר זאת.

וזוהו שאמר הקב"ה למשה, שיאמר לכהנים, "ורחצו ידיהם ורגליהם" מהכיור. כלומר, שמהמראות הצובאות ילמדו שהכל תלוי בכוונה. ואפילו הדברים הגשמיים ביותר, שהיה אפשר למאוס מלהשתמש בהם לקדושה, כשהם נעשים בכוונה לשם שמים הרי הם חביבים על הקב"ה! (ח"א רג)

ונראה לתרץ, דהנה את הכיור עשה משה מ"המראות הצובאות" (לקמן לח ח), ופירש רש"י, שהן המראות שהנשים ראות בהן כשהן מתקשטות. ומשה רבינו ע"ה היה מואס בהן, והקב"ה אמר לו לקבל אותן, כי חביבין הן עליו, כי

רק משה רבינו היה יכול להודיע לישראל שהשבת הוא מעין העולם הבא

וְאִתָּהּ דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֵת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְגו'. וְשִׁמְרָתֶם אֵת הַשַּׁבָּת (שמות לא, יג-יד).

וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה, היינו כעין עולם הבא, שאין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא הנאה מזיו השכינה?

אמרו חז"ל (שבת י, ב; ביצה טז, א), "אמר לו הקב"ה למשה, משה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל, הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו."

על כן, "מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל, הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו". והנמשל בזה, שהקב"ה ביקש ממה רבינו ע"ה המכונה "אימן של ישראל" (עיין בפירוש רש"י על שיר השירים ד, ה; וביתר הרחבה במדרש רבה שם), שילך ויודיעם את מעלת השבת ונועם זיווה, שהוא מעין העולם הבא.

וביאור המשל, כי התינוק אינו יודע ואינו מבין מי נותן לו את המתנה הטובה, ולא יוכל להבין את איכותה, אם לא שאמו תלמדנו. וכך בני ישראל לא ידעו ולא הבינו את איכות השבת, שהיא "מעין עולם הבא" (ברכות נו, ב), כי הרי לא טעמו מעולם נועם זיו העולם הבא, ש"אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו', אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה" (ברכות יז, א). אבל משה רבינו ידע את יקרת הדבר, שהרי הוא טעם נועם זיו העולם הבא בהיותו בשמים, וכדכתיב (שמות לד, כח) "ויהי שם עם ד' ארבעים יום

ורק על ידי זה היו בני ישראל יכולים לקיים "ושמרתם את השבת", 'השבת' בה"א הידיעה, היינו לטעום את התענוג העליון של השבת, שהוא מעין העולם הבא. (ח"ב רנט)

כשראו ישראל שקרן עור פני משה האמינו בתורה שבעל פה

כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פָּרַתִּי אִתָּךְ בְּרִית וְאֵת יִשְׂרָאֵל (שמות לד, כז).

שנשתייר מהדברים שלא נכתבו בתורה ונשארו "תורה שבעל פה", ומשה קיבל אותם מסיני ומסרם לישראל, וזהו הנקרא "תורת משה".

יש לדקדק, הלא משה וישראל חד הוא, וכי היכן כרת הקב"ה ברית עם משה, מלבד הברית שכרת עם ישראל.

ולפי זה אפשר לפרש שבני ישראל ראו כי קרן עור פניו, וידעו כי זה ממה שלא נכתב בפירוש בתורה, אלא נמסר למשה בעל פה, ומשה מסרו לישראל, ואז האמינו שמשה אמת ותורתו אמת. וזהו הברית שכרת הקב"ה עם משה, ועם ישראל³. (ח"א רמט)

ונראה לתרץ, דהנה הקב"ה אמר למשה, "וגם כך יאמינו לעולם" (לעיל יט, ט), והיינו שיאמינו שהוא עבד נאמן לד' ולתורתו. ולהלן (פסוק כט) נאמר שקרן עור פני משה, ואיתא במדרש (שמות רבה מז, ו), שעור פניו של משה קרן מן הדיו שנשתייר בקולמוסו של הקב"ה. ופירש בספר טל אורות, דהיינו הדיו

1. ומוסיף רבינו הגה"ק זצ"ל, דלכן תרגם אונקלוס "ורחצו" - "ויקדשו", ולא "ויסחו" כמו שהוא מתרגם בכל התורה (עיין בפירוש רבינו בחיי ד"ה וע"ד הקבלה, שהבחין בזה), כדי לרמז שהכהנים ילמדו מענין הכיור להתקדש.

2. א"ה. עיין בפירוש רבינו בחיי על הפסוק "ויהי שם עם ד'", שכתב, שניזון מזיו השכינה, והוא כעין עולם הבא שבו "צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה".

3. א"ה. הנה אמרו חז"ל (גיטין ס, ב) "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", והם אמרו "ברית עם ישראל" ואילו בפסוק כתיב "אתך ברית ואת ישראל", ולפי דברי רבינו א"ש, שהברית עם משה ועם ישראל שיאמינו במשה ובתורתו היינו תורה שבעל פה.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ' ז'

לימי הפורים

גם בשנת הסתר פנים הקב"ה משגיח על עמו ישראל

ויאמר ה'מן למלך אחשורוש ישנו עם אחד (אסתר ג, ח).

מלהשיג עליו והוא עוצם את עיניו כביכול, אין זה אלא אחת מעיניו כביכול, אבל בעינו השניה הוא מסתכל עליו וישוב ומצפה שנשוב בתשובה, ומששבנו בתשובה הוא גואלנו ומצילנו מכל צרה וצוקה. הלא כן דרשו חז"ל (שיר השירים רבה ח, יד), "ברוך דודי ודמה לך לצבי", "מה צבי זה בשעה שהוא ישן, עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה, כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה, מביט אליהם בשתי עיניו, הדא הוא דכתיב (תהלים לד, טו) 'עיני ד' אל צדיקים'. ובשעה שאין עושין רצון הקב"ה הוא מביט להם בעינו אחת, שנאמר (שם לג, יח) 'הנה עין ד' אל יראי וכו'".

וזהו שגער בו הקב"ה, "מתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש ומאבדו מן העולם". "מתוך שינה" היינו מתוך שינה בעינו אחת, והיינו בשעת הסתר פנים והגזירה, על ידי זה ישובו ישראל בתשובה, ואז יתקיים "ויקץ כישן ד' כגבור מתרונן מייך ויך צרי אכור".

(ח"א רמב)

איתא במדרש (אסתר רבה ז, יב), "ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד", אותו שנאמר בו (זכריה יד, ט) "י' אחד" ישן לו מעמו. אמר לו הקב"ה אני אין לפני שינה, הדא הוא דכתיב (תהלים קכא, ד) "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל", ואתה אמרת יש לפני שינה. חייך, שמתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש ומאבדו מן העולם. הדא הוא דכתיב (תהלים עח, סה), "ויקץ כישן ד' כגיבור מתרונן מייך ויך צרי אכור".

אפשר לבאר דברי המן, שסבר שהקב"ה הסיר השגחתו מעמו ישראל, וכמו שנאמר בתוכחה (דברים לא, יח), "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים", ובני ישראל השתחוו לצלם בימי נבוכדנצר. וזהו שאמר המן, שהוא "ישן לו מעמו", כי ההסתר פנים נחשב לשינתו של הקב"ה כביכול.

אבל טעות גדולה היתה בידו. כי הנה אף כאשר הקב"ה מסתיר פניו

אם אין ישראל ראויים לישועה בזכות מעשיהם יושעו למען שמו הגדול

ויפתח פכל אשר ציה המן (אסתר ג, יב).

יטוש ד' עמו ונחלתו לא יעזוב". ב. אם אינם זוכים ואומות העולם רודפים אותם, נושעים מפני רשעת הגויים. כמו שאמר משה רבינו ע"ה (דברים ט, ה), "לא בצדקתך ובישור לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה וגו'". ג. או שתבוא ישועת ד' בעבור שמו הגדול, כמו שכתוב (שמואל א' יב, כב) "כי לא יטוש ד' את עמו בעבור שמו הגדול".

וג' אופנים אלה נרמזו למדרכי בג' הפסוקים שאמרו לו התינוקות. "אל תירא מפחד פתאום ומשואות רשעים כי תבוא", זו הישועה שבאה מפני רשעת הגויים. "עוצו עצה ותופר וגו' כי עמנו א-ל", זו הישועה הבאה מפאת זכותם של ישראל. "ואני אסבול ואמלט", זו הישועה הבאה בעבור שמו הגדול.

(ח"א רמב)

איתא במדרש (אסתר רבה ז, יג), בשעה שנחתמו אותן האגרות וניתנו ביד המן, ויבוא שמח הוא וכל בני חבורתו, ופגעו במדרכי שהוא הולך לפנייהם. וראה מדרכי ג' תינוקות שהיו באים מבית הספר וכו', שאל לאחד מהם, פסוק לי פסוקך. אמר ליה, "אל תירא מפחד פתאום ומשואות רשעים כי תבא" (משלי ג, כה). פתח השני ואמר, אני קריתי היום ומזה הפסוק עמדי מבית הספר, "עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו א-ל" (ישעיה ח, י). פתח השלישי ואמר, "ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט" (שם מו, ד). כיון ששמע מדרכי כך, שחק והיה שמח שמחה גדולה וכו'.

אפשר לפרש כי הנה ישועת ד' תבוא לישראל באחד מג' אופנים: א. כאשר בני ישראל ראויים בזכות עצמם, ע"ד הכתוב (תהלים צד, יד) "כי לא

בפורים קבלו ישראל עליהם תורה שבעל פה מאבהה

קיימו וקבלו היהודים עליהם (אסתר ט, כז).

איתא בגמ' (מגילה ז, א), "קיימו למעלה מה שקבלו למטה".

תורה שבכתב, ועל תורה שבעל פה היו צריכים לכפיית ההר כגיגית. ולפי זה ה"מודעא רבה לאורייתא" הוא על תורה שבעל פה, ועל זה אמרו "קיימו וקבלו - הדור קבלוה בימי אחשורוש", ועל זה גם קאי דרשת רבא, "קיימו מה שקבלו כבר".

ומעתה ב' הדרשות, הן של שמואל במסכת מגילה והן של רבא במסכת שבת, חדא הן. שהרי אמרו חז"ל (מכות כג, ב), "שלושה דברים עשו בית דין של מטה, והסכימו בית דין של מעלה על ידם, אלו הן, מקרא מגילה וכו'. מקרא מגילה, דכתיב "קיימו וקבלו היהודים, קיימו למעלה מה שקבלו למטה". הרי שדרשת "קיימו למעלה מה שקבלו למטה" קאי נמי על תורה שבעל פה, דהיינו מה שעשו ב"ד למטה שהוא תורה שבע"פ, ואם כן אחד הוא עם דרשת רבא בשבת.

(ח"א רפא)

הנה מכאן מוכיח שמואל (מגילה שם), שמגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה, ואמר רבא שעל ראיה זו אין פירכא. והקשו התוס' (מגילה שם ד"ה לכולהו), דאף על זה איכא פירכא, שהרי רבא עצמו דרש פסוק זה במס' שבת (פח, א) לדרשה אחרת, והוא "קיימו וקבלו - קיימו מה שקבלו כבר", עיי"ש מה שתירצו.

ונראה לתרץ, דהנה ידועה קושית התוספות (שבת שם ד"ה כפה), למה בזמן מתן תורה היה הקב"ה צריך לכפות עליהם הר כגיגית ולכופם לקבל את התורה, והרי אמרו "נעשה ונשמע" וקבלו את התורה מאבהה ורצון. ויש מתרצים על זה, על פי מה דאיתא במדרש תנחומא (פר נח ג), דקבלת התורה ברצון ב"נעשה ונשמע" היתה רק על "כל אשר דבר ד'" (שמות כד, ז), דהיינו

4. עיין אור החיים הק' שמות יט, ה ועי' בן יהודע על מסכת שבת שם.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." (קודש הלילים)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום..."

לך כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוֹ עָלֶי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ (אסתר ד, טז).

"גדול השלום, שאפילו ישראל עצמן עושין עבודה זרה, ועושין חבורה אחת אין מידת הדין נוגעת בהן וכו'". ועל ידי הצום יכופר להם מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ובזה תבוא אל המלך מלכי המלכים הקב"ה לבטל את הגזירה.

הנה אמרו חז"ל (מגילה יב, א), שבעבור שני חטאים נגזרה הגזירה על ישראל, בגלל שהשתחוו לצלם, ושנהנו מסעודתו של אותו רשע. ואסתר ביקשה לתקן את שניהם, לכן אמרה "לך כנוס את כל היהודים", ועל ידי האחדות יתכפר להם חטא עבודה זרה. וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא פ' צו ז),

אם האחדות עם הרשעים עלולה להשפיע לרעה יש להפריד מהם

גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי מִי שֶׁאִמְרָ וְהָיָה הָעוֹלָם שֶׁעֲתִיד הֵמָּן לְשָׁקוֹל שְׁקָלִים עַל יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִקְדִּים שְׁקָלִיהֶן לְשָׁקְלֹי, וְהֵינּוּ דִתָּנוּ בְּאֶדָר מִשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים וְעַל הַכְּלָאִים (מגילה יג, ב).

ה"חלבנה" יקבל ריח טוב מסממני הקטורת אזי אפשר לצרפו לקטורת, אבל אם ח"ו הרשעים משפיעים על הצדיקים אזי אין לצרפם.⁵

וזהו שהקדים השי"ת את מצות מחצית השקל לשקלי המן, לרמז שעל ידי האחדות ינצלו ישראל מגזירת המן. אמנם, "והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים", כלומר שעם החשיבות של האחדות המרומזת בשקלים, אמנם מאידך גיסא יש לעקור את הכלאים, והיינו את הרשעים המזיקים לצדיקים,⁶ ואז יהיה הנאה להם והנאה לעולם. (ח"א רמז)

הנה המן הרשע אמר על ישראל (אסתר ג, ח), "ישנו עם אחד מפורד ומפורד וגו' והיינו שאין אחדות ביניהם, אשר על כן אין להתיירא מהם ומאלקיהם ח"ו".⁵ והתיקון לזה היה כמאמר אסתר (שם ד, טז), "לך כנוס את כל היהודים", שיהיו באחדות. וענין האחדות מרומז גם במחצית השקל, דכתיב (שמות ל, טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", להורות שכל אחד ואחד אינו שלם רק על ידי זולתו.

אמנם אמרו חז"ל (סנהדרין עא, ב), "כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם", ואילו לרשעים "פיזורם הנאה להם והנאה לעולם". על כן רק אם

מן השמים מקפידים על קיום גזירה דרבנן יותר מדברי תורה

הֵמָּן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין, "הֵמָּן הָעֵץ" (חולין קלט, א).

ומסתמא אדם ציוה לה כן, כי הוסיף גזירה והרחקה לשל תורה. "והנחש היה ערום" (שם ג) ופרץ גדרו של עולם (קהלת רבה י, יא), דהיינו שפרץ הגדרים והסייגים שהוסיף אדם הראשון, והכשיל את חוה ב"של דבריהם" ולבסוף גרם מיתה בעולם.

וזהו "המן מן התורה מנין", כלומר מנין ומאיזה מקום ב"תורה" למד המן להכשיל את בני ישראל, שלפיכך נגזר עליהם ח"ו, ומשיב "המן העץ" מחטא עץ הדעת למד כן. (ח"א רמז)

הנה כוחו של המן לגזור שמד על ישראל ח"ו היה מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב, א), ושם היתה השתיה כדת של תורה (שם), אלא שעברו על דברי מרדכי שציוה עליהם שלא ללכת לסעודה.

ומנין למד המן שעונשים מן השמים ומקפידים על גזירה מדבריהם יותר משל תורה, את זה למד מחטא אדם הראשון, ששם הקדוש ברוך הוא אמר "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" (בראשית ב, יז) וחווה הוסיפה ואמרה "אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו" (שם ג, א),

אף שעל ידי הגזירות שבו ישראל בתשובה, אבל כיון שכונת הגוים היתה לשם רשעות ואכזריות לכן ייענשו

אֲרוּר הֵמָּן אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ לְאַבְדִי (ברכות המגילה).

אבינו בברית בין הבתרים (בראשית שם יא) "ועבדום וענו אותם". אלא כיון שלא עשו זאת מתוך כוונה לעשות רצון ד' אלא מתוך רשעות ואכזריות, מפני זה נקם בהם, וכמו שנאמר (נחמיה ט, י) "ותתן אותות ומופתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו", וכל זה למה, "כי ידעת כי הזידו עליהם וגו'", "הזידר" דייקא.

וגם המן לא היתה כוונתו להחזיר את ישראל למוטב, אלא עשה מה שעשה מתוך רשעות ואכזריות, ולכן בדין הוא שאף על פי שלבסוף נצמח מגזירתו ישועה גדולה לישראל לא תיזקף טובה זו לזכותו, וארור הוא ובניו לדיראון עולם. (ח"ב רצא)

יש להבין אמאי מקללים את המן על זה לבד ש"ביקש" לאבדו, והרי לבסוף לא עלה זממו בידו, ואדרבה נצמח ממנו ומגזירותיו טובה גדולה לישראל, שהרי חזרו בתשובה, וכמאמר חז"ל (סנהדרין צו, ב) "אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב". וגם קבלו עליהם את התורה מרצון, מה שלא היה מאז מתן תורה (כדאיתא בגמ' שבת פח, א).

ונראה לתרץ על פי מה שביאר הרמב"ן (בראשית טו, יד), הטעם שהקב"ה עשה אותות ומופתים במצרים אף שהם עשו את רצון ד', שאמר לאברהם

5. כמבואר בגמ' (מגילה יג, ב) שאמר אחשוורוש להמן "מסתפינא מאלקיו דלא ליעביד כד בעדב בקמאי וכו' אית בהו רבנן וכו'".

6. הנה הגמ' איירי בחיבור הצדיקים ביניהם ובחיבור הרשעים ביניהם אך בענין חיבור הצדיקים עם הרשעים לא אמרה הגמ' מידי, ועי' הביא רבינו הגה"ק זצ"ל מן החלבנה, שרק מכיון שהוא מקבל ריח טוב משאר הסממנים אפשר לצרפו.

7. בדבריו אלה מתרץ רבינו הגה"ק זצ"ל אמאי הביאה הגמ' את המשך דברי המשנה "ועל הכלאים", שאינו ענין למימרא דריש לקיש. ואף שיש לומר דכדי נסבה להשלים דברי המשנה, מכל מקום ביותר יש לתמוה למה פירש כאן רש"י מהו "ועל הכלאים" הא אין כאן מקומו (אכן יש לומר דמכיון שאין תלמוד בבלי על מסי' שקלים על כן פירשו). ולפי מה שנתבאר א"ש, כי הנה כתב רש"י "ועל הכלאים - שגדלו הזרעים קצת וניצן ניכר ועוקרין אותן משדותיהן בהכרות בית דין", לרמז שכאשר הרשעים משפיעים על הצדיקים ומקלקלים אותם יש לעקורם וכמבואר.

נא להתפלל וללמוד לזכות

הרה"ח יואל בן חוה גיטל הי"ו והרה"ח חיים אלעזר שלמה בן הענדל הי"ו
לרפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

מהות החטא שנתחייבו עליו בדורו של אחשוורוש

(שבת פח.), מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב, מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא, אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב 'קימו וקבלו היהודים', קיימו מה שקיבלו כבר [פירש רש"י, מודעא רבה - שאם יזמינם לדין, למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם. יש להם תשובה, שקבלוה באונס. בימי אחשוורוש - מאהבת הנס שנעשה להם]. וכתבו שם התוספות (ד"ה מודעא), ומה שכרת עמיהן ברית יהושע לעבוד את ה' [- ומשמע שקבלו מרצונם], התם לא קבלו אלא שלא לעבוד ע"ז, כדכתיב (יהושע כד, טז) 'חלילה לנו מעזוב את ה', עכ"ל.

והשתא יבואר, כי לכן שאלו תלמידיו של רשב"י דוקא על "אותו דור", שעדיין היתה להם טענת "מודעא רבה", שלא קיבלו עליהם את עול כל המצוות אלא מאונס. והתלמידים סברו שהחטא היה שנהנו מסעודתו של אחשוורוש, ואם כן "מפני מה נתחייבו". ואמר להם רשב"י, טועים אתם, עיקר החטא היה על שעבדו ע"ז. ועל חטא זה לא היתה להם טענת אנוסים, שהרי כבר קבלו מדעתם בימי יהושע שלא לעבוד ע"ז.

וד"ק וקל להבין, כי הם דברי טעם, ונכון, בעזרת ה' ברוך הוא.

איתא במסכת מגילה (דף יב.), שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם, אמרו אתם. אמרו לו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן, שבשושן ייהרגו, שבכל העולם כולו אל ייהרגו. אמרו לו, אמור אתה. אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו, וכי משוא פנים יש בדבר. אמר להם, הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמיהן אלא לפנים [פירש רש"י, שהשתחוו לצלם, בימי נבוכדנצר. וכי משוא פנים יש בדבר, איך זכו לנס. הם עשו לפנים, מיראה].

והמאמר תמוה מאד. שכששאלוהו "מפני מה נתחייבו" וכו', ענה להם "אמרו אתם". הלוא אם היו יודעים, לא היו שואלים אותו. ועוד יש להבין כמה דקדוקים, וכבר דרשו ביה רבים בתורה ובחכמה, וגם אנכי אבוא ליישוב על הנכון בעז"ה.

דמדיוק לשונם "באותו הדור", הבין רשב"י שאם היה מעשה זה בדור אחר, לא היה להם קשה "מפני מה נתחייבו". וממילא הסיק רשב"י, שהם אינם יודעים על איזה חטא נעשו. לכן אמר להם, "אמרו אתם" וכו', והוכיח להם את טעותם.

דהנה על הכתוב בשעת מתן תורה 'זיתיצבו בתחתית ההר', דרשו חז"ל

נטפי תנחומים

בשם צאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל די בכל אתר ואתר, משתתפים
אנו באבל הכבד
על פטירתה של האשה החשובה

מרת אסתר ב"ר יוסף נפתלי וייס ע"ה

(בת שינדל הירש בת בילא קרויס בת רבינו הגה"ק זצ"ל)

נלב"ע ביום ט' אדר

ובזה אנו מביעים תנחומינו לכל המשפחה הרוממה הי"ו
הרופא לשבורי לב יחבוש לכאבכם וינחם אתכם בתוך שאר
אבלי ציון וירושלים, ולא תדעו צער.
נשמתה תעלה לגנזי מרומים לחסות בצל כנפי השכינה,
להמליץ טוב על כל בני המשפחה לטוב לכם כל הימים,
עדי נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים, בביאת גואל צדק,
אכ"ר.

נטפי תנחומים

בשם צאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל די בכל אתר ואתר, משתתפים
אנו באבל הכבד
על פטירתה של האשה החשובה

מרת שפרה יענטא ב"ר יהודה הערשקאוויטש ע"ה

(בת חיה שרה וייס בת בילא לאזאר בת רבקה הירש בת רבינו הגה"ק זצ"ל)

נלב"ע ביום ו' אדר

ובזה אנו מביעים תנחומינו לכל המשפחה הרוממה הי"ו
הרופא לשבורי לב יחבוש לכאבכם וינחם אתכם בתוך שאר
אבלי ציון וירושלים, ולא תדעו צער.
נשמתה תעלה לגנזי מרומים לחסות בצל כנפי השכינה,
להמליץ טוב על כל בני המשפחה לטוב לכם כל הימים,
עדי נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים, בביאת גואל צדק,
אכ"ר.

לעילוי נשמת

מרת שינדל בילא ב"ר יצחק הוס ע"ה
נלב"ע י"ז אדר תשע"ח

הרה"ח יואל ב"ר ישראל אפענהיים ז"ל
נלב"ע י"ט אדר ב' תשמ"ו

מרת רחל ב"ר חיים זאב שחר ע"ה
נלב"ע כ' אדר תשפ"א

מרת מנצא ב"ר דוד אופנהיים ע"ה
נלב"ע י"ג אדר ב' תשפ"ב

ר' נחום צבי ב"ר בנימין אריה גנץ ז"ל
נלב"ע י"ד אדר א' תשס"ה

ר' הילל ב"ר שמואל בנימין דנציג ז"ל
נלב"ע ט"ו אדר ב' תשנ"ב

ת נ צ ב "

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות
כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו
למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הלולים בהקדמה)